

ВИСНОВОК

рецензента

кандидата філологічних наук, доцента,
завідувача кафедри германських мов і міжкультурної комунікації
факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова

Блинової Ірини Анатоліївни

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації **Федорової Анни Петрівни**
на тему «**Реалізація комунікативних стратегій і тактик у мовленні
сучасних українських політичних експертів і технологів**»,
поданої на здобуття ступеня вищої освіти
доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія
галузі знань 03 Гуманітарні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи. У сучасних умовах інтенсивного розвитку медіапростору, зростання впливу інформаційних технологій та динамічності суспільно-політичних процесів в Україні особливого значення набуває комунікативна діяльність політичних експертів і технологів, які не лише коментують політичну ситуацію, а й активно формують суспільну думку, створюючи нові наративи національного дискурсу, особливо в умовах війни. Комунікативні стратегії і тактики, використовувані представниками українського політикуму, є, по-перше, потужним інструментом впливу; по-друге, засобом маніпуляції, переконання або мобілізації масової свідомості. Необхідність комплексного вивчення механізмів мовленнєвого впливу, а також розуміння того, як саме комунікативні стратегії і тактики реалізуються у висловлюваннях політичних аналітиків як мовних особистостей, зумовлює актуальність цієї дисертаційної роботи, що сприяє більш глибокому усвідомленню функціонування україномовного політичного дискурсу.

Наукова новизна отриманих результатів дисертаційного дослідження. Наукові положення, що містяться в дисертаційному дослідженні, є аргументованими та достатньо повно обґрунтовані у вступі дисертації та висновках. Оцінюючи найбільш важливі здобутки дисертаційного дослідження Федорової Анни Петрівни, варто вказати на результати, що мають вагому наукову новизну:

- створено типологію комунікативних стратегій і тактик, які забезпечують ефективну самопрезентацію українського політичного експерта і технолога, за функційно-прагматичним критерієм;
- проаналізовано особливості репрезентації мовних засобів (лексико-семантичних, морфологічних, стилістичних і синтаксичних), типових для

домінантних комунікативних стратегій політичного дискурсу, а саме: «гри на зниження», «гри на підвищення», стратегії театральності, інформаційно-інтерпретаційної стратегії, стратегії самопрезентації та інших;

- охарактеризовано мовну особистість політичного експерта за допомогою стратегічно-тактичного комплексу, а також вербальних маркерів її реалізації на лексико-семантичному, графічно-орфографічному та граматичному (синтаксичному) рівнях тексту;

- презентовано випадки зміни комунікативних стратегій або тактик у межах однієї комунікативної ситуації, що свідчить про високий рівень адаптивності політичної експертної еліти України в умовах сучасного медіапростору;

- описано феномен вербальної агресії в політичній комунікації, виникнення якої засадничо детерміноване інтенціональними настановами комунікантів і прагматичним контекстом мовленнєвого акту.

Структура роботи й виклад основного змісту дають прозоре уявлення про хід наукового пошуку. Загалом робота відзначається чіткою композицією і точністю висловлення думок засобами сучасної наукової мови. Назва дисертації відповідає її змісту.

Теоретичне значення дисертації полягає в розширенні та поглибленні наукових уявлень про політичну комунікацію в межах комунікативної та політичної лінгвістики, а також теорії політичного дискурсу. Отримані результати, узагальнення та висновки сприяють розвитку теоретико-методологічних засад дослідження комунікативної взаємодії в політичному просторі. Виявлені особливості реалізації комунікативних стратегій і тактик формують підґрунтя для подальшого вивчення мовленнєвої поведінки, вербальних трансформацій і механізмів комунікативного впливу в сучасному українському політичному дискурсі.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження визначається тим, що одержані в процесі його підготовки дані, результати, висновки можуть бути використані у подальших наукових пошуках та прикладних розробках у напрямках комунікативної лінгвістики, політичної дискурсології, лінгвопрагматики, когнітивної лінгвістики, зокрема для оновлення базових курсів та підготовки практикумів і семінарів; під час написання бакалаврських, магістерських досліджень студентами філологічних і журналістських спеціальностей.

До **переваг** дисертаційної роботи належать:

1. Чітка логіка дослідження: здійснено багатоаспектне вивчення структурно-функціонального виміру мовної особистості політичних експертів,

аналітиків і технологів, а також визначено ключові соціолінгвістичні параметри їхнього медійного мовлення.

2. Проведено системний аналіз емпіричного матеріалу, що кодифікує специфіку прагмалінгвістичної організації мовлення сучасних українських політичних аналітиків, оглядачів, коментаторів, експертів і технологів, з метою виявлення типових комунікативних тактик і стратегій та встановлення характерних закономірностей функціонування політичного дискурсу.

3. У повному обсязі використані можливості методу лінгвістичної статистики для кількісного опрацювання фактичного матеріалу, визначення відсоткового співвідношення стратегій і тактик, а також для математичного підтвердження об'єктивності виведених закономірностей.

4. Методологічне підґрунтя дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціальних лінгвістичних методів, зокрема описовий метод, дискурс-аналіз, прагматичний аналіз, лінгвостилістичний, когнітивно-дискурсивний і компаративний методи, а також метод лінгвістичної статистики, що сприяло всебічному розкриттю предмета дослідження.

5. Аналіз значного масиву емпіричного матеріалу забезпечив отримання репрезентативних результатів, які дали змогу виявити та науково обґрунтувати комунікативно-прагматичні й лінгвокогнітивні відмінності між мовленнєвою поведінкою політичних експертів (аналітиків) і політтехнологів у сучасному українському медіапросторі.

6. Комплексна оцінка вербальної агресії в політичній комунікації дозволила уточнити критерії розмежування прямої та прихованої агресії, виокремити механізми реалізації агресивного мовленнєвого впливу та схарактеризувати функціонування маніпулятивних технологій, медійного тролінгу, енантіосемічної іронії й дошкульного сарказму в політичному дискурсі.

7. Теоретичне обґрунтування висновків автора дисертації враховує концепції, дефініції і висновки відомих науковців.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, рекомендацій дослідження. Аналіз анотації і тексту дисертації, змісту публікацій А. П. Федорової дає змогу зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність результатів, отриманих під час науково-теоретичного дослідження. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані в дисертаційній роботі, обґрунтовані та відповідають меті і завданням роботи, що забезпечується доречністю обраних методів дисертаційного дослідження. Це дало змогу дисертанту здійснити всебічний аналіз специфіки мовлення політичної еліти, розробити типологію комунікативних стратегій і тактик, використовуваних представниками

українського експертного політикуму, та дослідити засоби їх вербалізації.

Наукові публікації, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації та повнота опублікування результатів дисертації. Дисертація Федорової Анни Петрівни є завершеним науковим дослідженням, у якому автором на матеріалі політичного дискурсу (публічних виступів, промов, блогів, інтерв'ю та інших форм публічної комунікації) комплексно досліджено специфіку мовленнєвої поведінки сучасних українських політичних аналітиків. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків зумовлюються достатнім обсягом проаналізованого фактичного матеріалу, наукових праць та статей вітчизняних і зарубіжних учених.

Основні наукові положення дисертаційної роботи висвітлено в 15 наукових працях, із них: 1 стаття в закордонному періодичному виданні, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 9 тез доповідей за матеріалами конференцій, які констатують апробацію результатів дисертації.

Дискусійні положення та зауваження. Загалом відзначаючи актуальність і перспективність дослідження та позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи Федорової А. П., слід висловити деякі міркування та рекомендації дискусійного характеру:

1. Серед завдань, зазначених автором у вступі роботи (стор. 18), вказано наступне: виокремити мовні моделі як інструменти реалізації комунікативного впливу в політичному дискурсі. Просимо уточнити складові мовної моделі, які добираються та організовуються для досягнення впливу політичними експертами і технологами, і чи є вона відкритою системою для доповнення іншими чинниками, зокрема невербальними / екстралінгвальними? Якщо так, то якими.

2. У підрозділі 1.2. автор апелює поняттями, що мають концептуальне значення для роботи, пов'язане з процесами комунікації та використанням мовних засобів як інструменту для створення, передачі й інтерпретації змісту висловлювання. Хотілося б з'ясувати, що власне автор дисертації розуміє під поняттями «дискурс», «політичний дискурс», «політична комунікація». У чому дисертант все ж таки вбачає специфіку мовленнєвої поведінки сучасних українських політичних експертів і технологів як явища, що відбиває національні традиції політичної риторики?

3. У третьому розділі дисертації «Роль мовної особистості в політичному дискурсі України» автором досліджено значення, формування та становлення мовної особистості та мовного портрета в політичному комунікативному просторі, розкрито специфіку використання комунікативних маркерів представниками українського політичного дискурсу. Як правило, повний опис мовної особистості з метою її аналізу, структурування, реконструкції передбачає

характеристику мовної особистості на кожному рівні її організації, зокрема на вербально-семантичному, лінгвокогнітивному, мотиваційному /прагматичному. Потребує, на наш погляд, додаткового уточнення процедура порівневого аналізу мовної особистості (рівень – притаманні засоби/одиниці), що дозволяє більш повно визначити і ретельніше дослідити різні аспекти характеристики мовця. Вважаємо за доцільне також визначити, який рівень є найбільш показовим у проведеному аналізі і пояснити чому.

4. На нашу думку, для більш наочного представлення результатів проведеного аналізу доцільно було б включити кількісні показники частотності використання типових стратегій, тактик, вербальних засобів різноманітних рівнів тощо, подані у вигляді діаграм, таблиць або рисунків, розміщених в основній частині роботи чи додатках.

Необхідно зауважити, що зазначені побажання та рекомендації не знижують високий науковий рівень дисертаційного дослідження Федорової А. П., не впливають на загальне позитивне оцінювання роботи й можуть бути предметом подальших досліджень дисертанта.

Отже, є всі підстави вважати, що дисертаційна робота Федорової Анни Петрівни «Реалізація комунікативних стратегій і тактик у мовленні сучасних українських політичних експертів і технологів» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за актуальністю, змістом, повнотою викладу результатів у публікаціях дисертанта, обсягом і якістю оформлення відповідає паспорту спеціальності 035 Філологія, а також вимогам п. 6-9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України від 03 лютого 2017 року № 155/30023, може бути рекомендована до розгляду в спеціалізованій вченій раді, а її авторка, Федорова Анна Петрівна, за умови успішного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук, доцент
завідувач кафедри германських мов
і міжкультурної комунікації
факультету іноземної філології
УДУ імені Михайла Драгоманова

Підпис **Ірина БЛИНОВА**
ЗАВІРЯЮ: закл. канцелярією Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
Підпис _____
« 24 » 20 26 р.